

В. Й. БІЛАК-ЛУК'ЯНЧУК

ОЦІНКА НАСЕЛЕННЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД МЕДИЧНОЮ ДОПОМОГОЮ

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Мета: дослідити рівень оцінки населенням забезпечення територіальних громад медичною допомогою.

Матеріали і методи. *Методи:* бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу. *Матеріали:* дані інформаційних джерел за темою дослідження та результати соціологічного дослідження серед 297 жителів Закарпатської області. Під час проведення дослідження збережено конфіденційність інформації про респондентів.

Результати. Під час дослідження було вивчено рівень самооцінки опитаними жителями територіальних громад Закарпатської області стану особистого здоров'я, можливості отримання необхідної медичної допомоги, можливості отримання на рівні територіальних громад послуг щодо збереження та зміцнення здоров'я і рівня задоволеності опитаних отриманою допомогою у лікарів загальної практики – сімейних лікарів. Отримані результати дослідження вказують на недостатній рівень забезпечення населення територіальних громад Закарпатської області окремими видами медичної допомоги. Передусім це стосується територіальних громад гірської географічної зони розташування.

Висновок. Результати дослідження щодо недостатнього рівня забезпечення населення окремими видами медичної допомоги мають бути враховані в ході підготовки та проведення наступного етапу реформування системи охорони здоров'я області із залученням до рішення проблеми можливостей територіальних громад.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: територіальні громади; населення; медична допомога; забезпечення; сімейні лікарі; оцінка.

На даний час в Україні проведено реформу адміністративно-територіального устрою країни [1, 9] і сформовані територіальні громади [2] із визначенням на законодавчому рівні їх функцій, діяльність яких забезпечена відповідним фінансуванням [3, 4]. До функцій та обов'язків територіальних громад відноситься і забезпечення населення умовами для збереження та зміцнення здоров'я населення [5].

Необхідно зазначити, що в державі на законодавчому рівні визначено подальші кроки з реформування системи охорони здоров'я країни із створенням госпітальних округів і лікарень нового типу: кластерні та надкластерні заклади охорони здоров'я [6]. При цьому система охорони здоров'я України активно готується до відбудови у повосенний період [7]. Базовим рівнем надання медичної допомоги населенню в країні залишається первинна медико-санітарна допомога [8].

Мета роботи: дослідити рівень оцінки населенням забезпечення територіальних громад медичною допомогою.

Матеріали і методи. *Методи:* бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу. *Матеріали:* дані інформаційних джерел за темою дослідження та результати соціологічного дослідження серед 297 жителів Закарпатської області. Під час проведення дослідження збережено конфіденційність інформації про респондентів. Соціологічне

дослідження проведено серед населення Закарпатської області за спеціально розробленою анкетною. Опитування було проведено в серпні – жовтні 2023 р. Дані про респондентів наведено в таблиці 1.

Отримані результати були згруповані в Excel-таблиці та статистично опрацьовані з використанням загальноприйнятих методів.

Результати дослідження та їх обговорення.

На першому етапі дослідження було досліджено рівень самооцінки опитаними жителями територіальних громад Закарпатської області стану особистого здоров'я. Отримані результати наведено в таблиці 2.

Аналіз наведених у таблиці 2 даних вказує на те, що 30,6 % опитаних оцінили стан свого здоров'я як добрий і 34,3 % – як незадовільний. При цьому тільки 26,3 % респондентів вказали на те, що не мають хронічних захворювань, а 40,7 %, що мають три і більше хронічних захворювань, але при цьому тільки 23,2 % опитаних звертаються до закладів охорони здоров'я з профілактичною метою.

Наступним кроком дослідження стало вивчення оцінки населенням можливості отримання необхідної медичної допомоги. Отримані в ході дослідження результати наведено в таблиці 3.

За результатами соціологічного дослідження серед населення, які представлено в таблиці 3, встановлено недостатній рівень забезпечення

Таблиця 1. Дані про респондентів, що взяли участь у дослідженні

Характеристика	Абс.	%
Стать		
Чоловік	103	34,7
Жінка	194	65,3
Географічна зона розташування громади		
Низинна	89	29,9
Передгірська	93	31,3
Гірська	115	38,8
Місцевість		
Сільська	127	42,8
Міська	170	57,3
Соціальний статус		
Працює	59	19,9
Тимчасово безробітний	42	14,4
Приватний підприємець	77	28,8
Пенсіонер	81	27,3
Інвалід	38	9,6
Вік		
Працездатний	126	42,4
Старше працездатного	171	57,6

Таблиця 2. Рівень самооцінки респондентами особистого здоров'я

Показник		Абс.	%
Стан здоров'я оцінено як	Добрий	91	30,6
	Задовільний	104	35,1
	Незадовільний	102	34,3
Хворіє на гострі хвороби	Не кожного року	52	17,5
	Щорічно	83	27,9
	На гострі респіраторні хвороби щосезонно	132	38,1
Має хронічні захворювання	Не має	78	26,3
	Має одне захворювання	51	17,2
	Має два захворювання	47	15,8
	Має три і більше захворювань	121	40,7
Звертається до закладів охорони здоров'я тільки у разі різкого погіршення стану здоров'я		228	76,8
Звертається до закладів охорони здоров'я з профілактичною метою		69	23,2
При необхідності мав можливість викликати лікаря додому		27	9,1
При необхідності був організований стаціонар удома		19	6,4

населення, в разі необхідності, окремими видами медичної допомоги, забезпечення інвалідів реабілітаційними послугами й індивідуальними засобами і відмічено недостатній доступ до аптек/аптечних пунктів з метою придбання лікарських засобів. Детальний аналіз отриманих результатів за категорією респондентів показав, що передусім це стосується територіальних громад

гірської зони проживання в осінньо-весняний період, коли дороги є умовно проїзними.

Далі вивчалася оцінка населенням можливості отримання на рівні територіальних громад певних послуг щодо збереження та зміцнення здоров'я. Отримані результати наведено в таблиці 4.

Аналіз наведених у таблиці 4 результатів дослідження вказує на те, що, за оцінкою опита-

Таблиця 3. Оцінка можливості населенням громади отримати необхідну медичну допомогу

Показник	Абс.			%		
	1	2	3	1	2	3
<i>Жителі громади при потребі мають можливість безперешкодно отримати необхідну медичну допомогу:</i>						
– первинну	258	27	12	86,9	9,1	4,0
– екстрену	233	41	23	78,5	13,8	7,7
– амбулаторну спеціалізовану	242	36	19	81,6	12,1	6,4
– стаціонарну спеціалізовану	242	36	15	82,8	12,1	5,1
– стоматологічну	189	93	15	63,6	31,3	5,1
– пройти лабораторні обстеження	200	74	23	67,4	24,9	7,7
– пройти функціональні обстеження	187	79	31	63,0	26,6	10,4
– пройти рентгенологічні обстеження	182	82	33	61,3	27,6	11,1
Жителі громади, які мають інвалідність, отримують необхідну реабілітаційну допомогу	146	92	59	49,2	30,9	19,9
Жителі територіальної громади, які мають інвалідність, забезпечені необхідними індивідуальними засобами	146	92	59	49,2	30,9	19,9
<i>Робота аптек і доступність лікарських засобів</i>						
Можливість у населення територіальної громади вільного доступу до аптечних закладів з метою придбання необхідних лікарських засобів	194	96	7	65,3	32,3	2,4
На території громади аптеки/аптечні пункти відсутні	86	204	7	28,9	68,7	2,4
В осінньо-весняний період доступ до аптек/аптечних пунктів значно обмежений	119	171	7	40,0	57,6	2,4

Примітка. 1 – відповідь позитивна; 2 – відповідь негативна; 3 – з відповіддю не визначився.

Таблиця 4. Оцінка можливості отримання населенням послуг на рівні громади щодо збереження та зміцнення здоров'я

Показник	Абс.			%		
	1	2	3	1	2	3
Можливість на рівні громади отримати послуги реабілітолога	194	74	29	65,3	24,9	9,8
Можливість на рівні громади отримати послуги психолога	72	188	37	24,2	63,3	12,5
Можливість на рівні громади отримати послуги спеціаліста із громадського здоров'я	15	193	89	5,2	64,9	29,9
Можливість на рівні громади отримати необхідні послуги в «Кабінеті довіри».	27	197	73	9,1	66,3	24,6

Примітка. 1 – відповідь позитивна; 2 – відповідь негативна; 3 – з відповіддю не визначився.

ного населення територіальних громад, вони мають низький рівень доступності до послуг реабілітаційного та психологічного характеру, а також послуг, які надають спеціалісти громадського здоров'я, та послуг у «Кабінетах довіри». При цьому дані послуги практично недоступні для населення територіальних громад гірської та передгірської географічних зон і сільської місцевості.

В кінці проведеного дослідження було вивчено думку населення щодо рівня задоволеності опи-

таних отриманою допомогою у лікарів загальної практики – сімейних лікарів. Дані, що отримані в ході даного етапу дослідження, представлені в таблиці 5.

Отримані у ході дослідження та наведені в таблиці 5 результати вказують на те, що 6,4 % до сімейних лікарів не зверталися. З тих, що зверталися по медичну допомогу до сімейних лікарів, 68,0 % певною мірою задоволені отриманою медичною допомогою та 25,6 % певною мірою отриманою медичною допомогою не задоволені.

Таблиця 5. Оцінка рівня задоволеності отриманою допомогою у лікарів загальної практики – сімейних лікарів

Показник	Абс.	%
По медичну допомогу до лікарів загальної практики – сімейних лікарів не звертався	19	6,4
Повністю задоволений	106	35,7
Більше задоволений, ніж не задоволений	96	32,3
Більше не задоволений, ніж задоволений	59	19,9
Не задоволений	17	5,7

Висновки

Отримані результати дослідження вказують на недостатній рівень забезпечення населення територіальних громад Закарпатської області окремими видами медичної допомоги. Передусім це стосується населення територіальних громад гірської географічної зони проживання. Результати дослідження мають бути враховані в ході підготовки та проведення на-

ступного етапу реформування системи охорони здоров'я області із залученням до рішення проблеми можливостей територіальних громад.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням рівня забезпеченості населення територіальних громад при проведенні реформи системи охорони здоров'я доступною та якісною медичною допомогою.

Список літератури

1. Кабмін представив проєкт Плану відновлення системи охорони здоров'я // Судово-юридична газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sud.ua/uk/news/ukraine/244951-kabmin-predstavil-proekt-plana-vosstanovleniya-sistemy-zdravookhraneniya>.
2. *Первинна медико-санітарна допомога/сімейна медицина* / за ред. В. М. Князевича ; Міністерство охорони здоров'я України. – К., 2009. – 289 с.
3. *Перспективні плани формування територій громад – крок до нової системи організації влади на місцях // Децентралізація* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : decentralization.gov.ua.
4. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату : Закон України від 20 груд. 2016 р. № 1793-VIII // Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1793-19>.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення надання медичної допомоги : Закон України від 1 лип. 2022 р. № 2347-IX. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text>.
6. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.
7. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квіт. 2015 р. № 214. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>.
8. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р // Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
9. *Територіальні громади як базовий рівень забезпечення зміцнення та збереження здоров'я населення* / І. С. Миронюк, Г. О. Слабкий, В. В. Шафранський [та ін.] // Україна. Здоров'я нації. – 2021. – № 4 (66). – С. 57–62.

References

1. Kabmin predstaviv proekt Planu vidnovlennia systemy okhorony zdorovia [The Cabinet of Ministers presented the draft Plan for the restoration of the health care system]. *Sudovo-yurydychna hazeta – Judicial and legal newspaper*. Retrieved from: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/244951-kabmin-predstavil-proekt-plana-vosstanovleniya-sistemy-zdravookhraneniya> [in Ukrainian].
2. Kniavezvych, V.M. (Ed.) (2009). *Pervynna medyko-sanitarna dopomoha/simeina medytsyna [Primary health care/family medicine]*. Kyiv [in Ukrainian].
3. *Perspektyvni plany formuvannia terytorii hromad – krok do novoi systemy orhanizatsii vlady na mistsiakh [Prospective plans for the formation of community territories – a step towards a new system of local government organization]. Detsentralizatsiia – Decentralization*. Retrieved from: decentralization.gov.ua [in Ukrainian].
4. *Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo zarakhuvannia rentnoi platy za korystuvannia nadramy dlia vydobuvannia nafty, pryrodnoho hazu ta hazovoho kondensatu vid 20 hrudnia 2016 roku № 1793-VIII [Law of Ukraine On amendments to the Budget Code of Ukraine regarding the inclusion of rent payments for the use of subsoil for the extraction of oil, natural gas and gas condensate dated December 20, 2016 No. 1793-*

- VIII]. *Ofitsiyniy portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1793-19> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia nadannia medychnoi dopomohy vid 1 lypnia 2022 roku № 2347-IX [Law of Ukraine On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the improvement of the provision of medical care dated July 1, 2022 No. 2347-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text> [in Ukrainian].
  6. Zakon Ukrainy Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad vid 5 liutoho 2015 roku № 157-VIII [Law of Ukraine On the voluntary association of territorial communities dated February 5, 2015 No. 157-VIII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> [in Ukrainian].
  7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Metodyky formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad vid 8 kvitnia 2015 roku № 214 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Methodology for the formation of capable territorial communities dated April 8, 2015 No. 214]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
  8. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini vid 1 kvitnia 2014 r. № 333-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine dated April 1, 2014 No. 333-r]. *Ofitsiyniy portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> [in Ukrainian].
  9. Myroniuk, I.S., Slabkyi, H.O., Shafranskiy, V.V., Brych, V.V., & Bilak-Lukianchuk, V.I. (2021). Terytorialni hromady yak bazovyi riven zabezpechennia zmitsnennia ta zberezhennia zdorovia naseleння [Territorial communities as a basic level of ensuring the strengthening and preservation of the health of the population]. *Ukraina. Zdorovia natsii – Ukraine. Health of the Nation*, 4(66), 57-62 [in Ukrainian].

ASSESSMENT BY THE POPULATION OF THE PROVISION OF TERRITORIAL COMMUNITIES WITH MEDICAL CARE

V. Y. Bilak-Lukianchuk

Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine

Purpose: to study the level of assessment by the population of providing the territorial communities with medical care.

Materials and Methods. *Methods:* bibliosemantic, sociological, medico-statistical, of structural-and-logical analysis. *Materials:* data from information sources on the research topic and the results of sociological survey among 297 people in Transcarpathian region. During the study, the confidentiality of information about respondents was preserved.

Results. During the study, the level of self-assessment of the surveyed residents of the territorial communities of the Zakarpattia region of the state of personal health, the possibility of obtaining the necessary medical assistance, the possibility of receiving at the level of the territorial communities services for preserving and strengthening health, and the level of satisfaction of the surveyed with the help received from general practitioners - family doctors. The obtained results of the study indicate an insufficient level of providing the population of territorial communities of Transcarpathian region with certain types of medical care. First of all, it concerns territorial communities located in the mountainous geographical zone.

Conclusion. The results of the study as for the insufficient level of providing the population with certain types of medical care should be taken into account during the preparation and implementation of the next stage of reforming the health care system of the region with the involvement of territorial communities in solving the problem.

KEY WORDS: territorial communities; population; medical care; provision; family doctors; assessment.

Рукопис надійшов до редакції 11.12.2023.

Відомості про автора:

Білак-Лук'янчук Вікторія Йосипівна – кандидатка медичних наук, доцентка, доцентка кафедри наук про здоров'я Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».